

Ks. WOJCIECH SURMIAK
Uniwersytet Śląski w Katowicach
Wydział Teologiczny

Creation – Transformation – Theology.
Sprawozdanie z międzynarodowego kongresu zorganizowanego
przez Europejskie Stowarzyszenie Teologii Katolickiej
(Osnabrück, 25–28 sierpnia 2021 roku)

Europejskie Stowarzyszenie Teologii Katolickiej (ESTK) / The European Society for Catholic Theology (ET) jest towarzystwem naukowym, którego członkami są katolicy teolodzy z całej Europy. Członkowie stowarzyszenia, obejmujący swym naukowym namiętnym różne dyscypliny teologiczne, wskazują jednocześnie na jedność teologii jako nauki. Oprócz działalności czysto badawczej jednym z głównych celów ESTK jest promocja teologii jako dyscypliny uprawianej na forum akademickim. W każdym nieparzystym roku kalendarzowym stowarzyszenie organizuje swój kongres. Sprawozdania z ostatnich 5 kongresów (2011 – Wiedeń, 2013 – Brixen/Bressanone, 2015 – Louvain/Leuven, 2017 – Strasburg, 2019 – Bratysława) publikowane były systematycznie na łamach „Śląskich Studiów Historyczno-Teologicznych”: 44,2 (2012), s. 642-645; 46,2 (2014), s. 505-510; 49,1 (2016), s. 273-277; 51,2 (2017), s. 488-493; 52,2 (2019), s. 456-457.

W roku 2021 kongres Europejskiego Stowarzyszenia Teologii Katolickiej odbył się w dniach od 25 do 28 sierpnia w Osnabrück, w niemieckiej Dolnej Saksonii. Głównym organizatorem kongresu była prof. dr Margit Eckholt, wiceprzewodnicząca ESTK, a zarazem profesor Institute for Catholic Theology w Osnabrück University. Głównym tematem naukowego spotkania było poszukiwanie w okółpandemicznym czasie prób odpowiedzi na pytania o teologiczne rozumienie stworzenia i jego transformacji. Hasłem przewodnim kongresu były słowa: *Creation – Transformation – Theology*.

Choć Osnabrück jako miasto jest wzmiankowane dopiero w ewidencji z roku 1147, to początki dziejów miasta, które stało się siedzibą naukowego spotkania, sięgają już VII wieku. Założenie miasta wiąże się z królem, a następnie cesarzem Franków Karolem Wielkim. Miasto stało się siedzibą jednego z pierwszych na terenie Dolnej Saksonii biskupstw już przed 803 rokiem. Prawdopodobnie już w roku 804 została założona w mieście przez Karola Wielkiego szkoła zwana Gymnasium Carolinum. W roku 889 król Arnulf z Karyntii nadał miejscowości szereg przywilejów handlowych i celnych wraz z prawem bicia własnej monety. W 1157 r. cesarz Fryderyk I Barbarossa przyznał miastu uprawnienie do budowy – zachowanych zresztą do dzisiaj – fortyfikacji. Od XII w. Osnabrück stało się członkiem Hanzy i należało do Federacji Miast Westfalii. Na przełomie XV i XVI w. przez miasto przetoczyła się fala licznych procesów o czary. W sumie w wyniku procesów o czary zginęło w mieście 276 kobiet i 2 mężczyzn. W 1632 r. jezuita na bazie dawnego Gymnasium Carolinum założyli uniwersytet, który już w następnym roku został zamknięty przez Szwedów. W latach 1643–1648 w ratuszu były prowadzone

negocjacje pokojowe pomiędzy katolickimi Habsburgami i protestanckimi Szwedami, które miały zakończyć wojnę trzydziestoletnią. Pokój westfalski został podpisany 24 października 1648 r. w tutejszym ratuszu. A w pobliskim Münster Habsburgowie sygnowali zakończenie wojny z Francją.

Dzisiejszy Uniwersytet w Osnabrück (Universität Osnabrück) jest publicznym uniwersytetem badawczym. Studiuje w nim ok. 12.000 studentów, a zatrudnionych jest ok. 1150 nauczycieli akademickich. Uniwersytet jest znany z licznych interdyscyplinarnych programów kształcenia, wśród których znajdują się między innymi kierunki unikatowe w skali nauczania uniwersyteckiego w Niemczech (np.: European Studies, Migration Studies, Applied Systems Science and Cognitive Studies, Peace and Conflict Studies, Democratic Governance Studies). Jednocześnie warto wspomnieć, że program Master of Arts in Democratic Governance and Civil Society jest częścią wysoce prestiżowego programu Public Policy and Good Governance Scholarship for Developing Countries, realizowanego wspólnie z Hertie School of Governance w Berlinie i Willy Brandt School of Public Policy w Erfurcie. Programy te są nader atrakcyjne dla studentów z Azji, Ameryki Łacińskiej i Afryki.

Uniwersytet tworzą – oprócz Institute of Education, Department of Social Studies and Science i Institute of Sports and Movement Science – trzy instytuty teologii: Institutes of Protestant Theology, Institute of Roman Catholic Theology i Institute of Islamic Theology. Współistnienie w ramach jednego uniwersytetu trzech instytutów prowadzących badania naukowe z zakresu teologii jest czymś wyjątkowym na gruncie uniwersytetów w Niemczech. Najmłodszy ze wspomnianej trójki – Institute of Islamic Theology – jest jedną z największych tego typu instytucji w Niemczech, która współpracuje bezpośrednio z dwoma instytutami teologii chrześcijańskiej.

Uniwersytet specjalizuje się także w przygotowywaniu pedagogicznym przyszłych nauczycieli. Programy studiów oparte na niezbędnych standardach do wykonywania zawodu nauczyciela nie stanowią jednak jedynej ścieżki zawodowej proponowanej przez uniwersytet. Bardzo popularne są programy oparte na badaniach interdyscyplinarnych we współpracy chociażby z: Research Center of Costa Rica, Institute of Migration Research and Intercultural Studies, Institute of Early Modern Intercultural Studies oraz Lower Saxony Institute of Early Childhood Education and Development.

Kongres Europejskiego Stowarzyszenia Teologii Katolickiej, który odbywał się w Osnabrück pod hasłem *Stworzenie – Transformacja – Teologia*, był swoistego rodzaju platformą dla teologicznej i interdyscyplinarnej refleksji nad pytaniami dotyczącymi ekologii, stworzenia i ich transformacji oraz twórczego doskonalenia. Podczas kongresu filozoficzna, systematyczno-teologiczna, biblijna i kosmologiczna perspektywa szła w parze z odpowiedziami na pytania z zakresu etyki i teologii praktycznej uwzględniającej aktualny kontekst społeczno-polityczny. Głównym celem kongresu było zebranie w całość różnych perspektyw reprezentowanych przez subdyscypliny teologiczne i wyprowadzenie z nich nowej i zorientowanej praktycznie teologii stworzenia i etyki zrównoważonego rozwoju. Z tej też racji zamysłem organizatorów kongresu było wskazanie wkładu teologii katolickiej w globalną „transformację”, szczególnie w jej ujęciu performatywnym i wyzwalającym. Dialog pomiędzy nauką i praktyką odkrywa centralną rolę w tym wyzwanie. Znaczenie wkładu, jaki ma teologia dla aktualnego procesu transformacji, zostało eksplorowane w ramach naukowych dni poprzez przedstawienie wyników badań teologicznych prowadzonych w całej Europie. Niestety pandemiczny, covidowy czas pokazał także znaczące ograniczenia modeli transformacji współczesnych społeczeństw. W obliczu licznych scenariuszy opartych na wręcz apokaliptycznych wizjach było rzeczą niezmiernie ważną, aby przedstawiana refleksja

opierała się na prawdziwie religijnych przesłankach i siłach motywacyjnych, wpływających z wnętrza pytań o to, jak żyć dobrze pośród ziemskich ograniczeń.

W ramach sesji plenarnych można było usłyszeć głosy następujących profesorów: Bruno Latour (Paryż) – *Ecological Change and Christian Cosmology*, Christian Thies (Passau) – *Corona Pandemic Hypotheses – Philosophical remarks*, Isabel Varanda (Braga) – *New Paradigms in Times of “Planetary Boundaries” and “Great Transformation” – Sciences and Ecology in Dialogue with Theology*, Nadja Furlan Štante (Koper) – *Care for Creation and Metanoia from the Lenses of Eco-feminist Theology*, Luiz Carlos Susin (Porto Alegre) – *Transforming Theologies of Creation – Suggestions from a Liberation Theology Perspective*, Otilia Lukács (Pecz) – *Creation and Transformation in the Old Testament: a Cultural Memory and Ecological Hermeneutics Perspectives*, Margareta Gruber (Vallendar) – *Creation and Transformation in the New Testament: Paradise Begins to Shine Again. The Heavenly Jerusalem (Rev 21,1-22,5) as Prophetic Utopia of Transformation*, Saskia Wendel (Kolonja) – *Cosmic Body of Christ – a Creation Theological and Christological Concept Critically Reflected Upon*, Celia Deane-Drummond (Oksford) – *Deep Incarnation and Cosmic Wisdom in the Shadow of the Anthropocene*. Po zgłoszonych po ostatnim kongresie uwagach w programie nie zabrakło głosu z zakresu głównych subdyscyplin teologicznych.

Choć wszystkie wystąpienia *keynote speakers* były bardzo inspirujące, to jednak kolejny raz zabrakło wśród prelegentów głosu przedstawiciela teologii polskiej. Luka ta została uzupełniona w ramach zorganizowanych w ramach kongresu 9 grup panelowych, w ramach których głos zabrało 42 naukowców. Trzech spośród nich to przedstawicielki teologii w Polsce: Beata Chrudzimska (UKSW – Warszawa) – *Theologie der Schöpfung in Schriften von Joseph Ratzinger*; Aleksandra Kłos-Skrzypczak (UŚ – Katowice) – *Quantity of life versus quality of life – moral perspective in the age of pandemic*; Agnieszka Ladach (UMK – Toruń) – *The Concept of Accompaniment to the LGBT+ People in the Civilizing Process of the Catholic Church: Pope Francis’ Pastoral Approach in the Light of Norbert Elias’ Sociology of Civilization*.

Kongresowe dni zostały wypełnione przez sesję inauguracyjną oraz 5 sesji plenarnych (9 wystąpień) – *Philosophical Perspectives, Ecological theology in liberational theological perspectives, Approaches from Creation Theology, Creation and Transformation: Biblical Foundation, Ecological Theology: Systematic Theological Perspective, Creation and Transformation: Ethical and Practical Dimension* oraz 12 sesji paralelnych (42 wystąpienia), 2 sesje warsztatowe (7 warsztatów) i jedna sesja posterowa (4 postery). W sumie w ramach kongresu głos zabrało 62 naukowców. Warto dodać także, że kongres został poprzedzony wystąpieniami młodych naukowców, którzy brali udział w *Emerging Scholars Conference*.

Oprócz uczty naukowej organizatorzy zapewnili uczestnikom także liczne i ciekawe wydarzenia towarzyszące: konferencyjna i wspólnotowa Eucharystia w katedrze pw. św. Piotra pod przewodnictwem bp. dr. Franza-Josefa Bode oraz koncert w St. Johann Kirche. To właśnie w trakcie koncertu wręczone zostały nagrody dla autorów najlepszych książek teologicznych – *Book Prize 2021*. Laureatem konkursu dla najlepszej książki teologicznej 2021 r. otrzymała pozycja autorstwa Andrea Grillo zatytułowana *Eucaristia. Azione rituale, forme storiche, essenza sistematica* (Brescia, Queriniana, 2019 – Nuovo Corso di Teologia Sistemática, vol. 8).

W ramach kongresu ESTK przewidziano także spotkania sekcji narodowych oraz zebranie plenarne wszystkich zgromadzonych członków stowarzyszenia. W spotkaniu sekcji polskiej udział wzięło 5 osób. W ramach ogólnego zgromadzenia członków ESTK, które było ostatnim formalnym punktem kongresu, oprócz podsumowania prac stowarzyszenia

za lata 2019–2021, dokonano wyboru nowego zarządu. Przewodniczącą ESTK została dotychczasowa wiceprzewodnicząca prof. dr Margit Eckholt z Universität Osnabrück, a jej zastępcą został wybrany prof. dr Gusztáv Kovács z Episcopal Theological College of Pécs. To właśnie wiceprzewodniczący będzie odpowiedzialny za zorganizowanie kolejnego kongresu ESTK, który odbędzie się w dniach od 30 sierpnia do 2 września 2023 roku w Theological College of Pécs (Hungary) pod hasłem *EUROPE: Spiritual Resources for the Future*.